

КІНОФЕСТИВАЛІ В УКРАЇНІ ТА РОЗВИТОК ВІТЧИЗНЯНОГО КІНО

*(оглядова довідка за матеріалами преси
та неопублікованими документами
2012–2013 рр.)*

Багато років новини українського кіно обмежувалися в основному сумними роздумами про можливість його існування. Культура, зокрема кінематограф, який і у кращі часи фінансували за залишковим принципом, тихо існував, спалахуючи, часто несподівано для самого себе, появами й навіть перемогами на всесвітньовідомих фестивалях. І раптом в останні роки новини про зміни, що відбуваються в національній кіногалузі, стали постійними – пройшли очевидні зрушення. Кіно знову завойовує позиції як масове мистецтво. В Україні з'явилися сучасні технології виробництва і показу фільмів. Глядач повертається до кінотеатрів, тільки вже сучасних і комфортних [1].

Однак кризові явища в економіці, непрості процеси у суспільно-політичному житті мали негативні наслідки для вітчизняної культури, що, насамперед, позначилися на її матеріально-технічній базі. Тому, попри певні позитивні тенденції, кіно в Україні сьогодні не повною мірою задовольняє культурні та духовні потреби українського народу.

Але у непростих сучасних умовах продовжують функціонувати та активно розвиватися різноманітні кінофестивалі. Ці заходи дають досить об'єктивне уявлення про стан вітчизняного кінематографа, представляють нові тенденції в українському кіно та долучають до них широкі кола глядачів. Також, фестивалі, зазвичай, широко висвітлюються у засобах масової інформації, тобто, автоматично зростає увага преси до вітчизняного кіно, що, безумовно, є доволі позитивним фактом. І ще один важливий момент, – значна частина кінофестивалів, що відбуваються на наших теренах, має статус міжнародних. Тобто, найновіші досягнення українського

кіно демонструються на тлі широкої панорами світового кіномистецтва. Тож, виникає можливість розглянути вітчизняний фільм у світовому контексті. А представники інших країн також узнають про здобутки сучасного українського кіно саме на фестивалях. Так, російський актор і режисер Р. Нахапетов підкреслює, що йому важко стежити за українським кінематографом поза Україною. „Роблю це тільки на фестивалях”, – наголошує Р. Нахапетов [2].

Водночас, на сторінках вітчизняної преси можна зустріти і дещо скептичне ставлення до сучасних кінофестивалів. „Останнім часом в Україні з'явилося чимало кінофорумів, – читаємо на шпальтах газети „Вечерние вести,,. – І не простих, а міжнародних: київський, бердянський, трускавецький, одеський... Процес „розмноження” йде повним ходом, адже багатьом хочеться створити свої власні маленькі Канни. Що поробиш – престижно. Щоправда, за своїм рівнем наші кінофестивалі дотягнути до європейських ну ніяк не можуть. І навряд чи це взагалі колись стане можливим. Часом здається, що ці заходи організують лише для того, щоб пара-трійка світських левиць під ручку зі своїми кавалерами продефілювали червоною доріжкою” [3].

Та навіть такі жорсткі оцінки свідчать про те, що кінофестивалі знаходяться у центрі культурно-мистецького життя нашої країни. Оцінки їх можуть бути як позитивні, так і негативні, але сам факт уваги преси до цих заходів свідчить про їх важливість та актуальність.

Міжнародні та всеукраїнські фестивалі, що проходили у 2012–2013 рр. умовно розподілилися на декілька типів. Це, найбільш характерні для нашої країни у зазначений період, фестивалі молодого кіно; фестивалі, що мали універсальний характер; фестивалі короткометражних фільмів; документального кіно; тематичні; аматорські; ретрофестивалі. Кожен з цих типів було представлено доволі цікаво і показово як у столиці, так і у регіонах України. Важливо і те, що коли раніше центр фестивального життя концентрувався у столиці, то в останні роки виникли не менш потужні обласні кіноцентри, зокрема, Одеса, Харків, Львів тощо.

Вже традиційно найбільшу увагу преси викликали великі міжнародні кінофестивалі, присвячені саме молодому кіно та новим тенденціям у кінематографі. Так, одним з найрезонансніших заходів став 42-й Міжнародний кінофестиваль „Молодість” – найбільша регулярна кіноподія України та Східної Європи за версією FIAPF (єдина організація телевізійних продюсерів та кінопродюсерів світового масштабу). Щороку форум репрезентує понад 250 фільмів з усього світу.

Доволі вагомою у 2012 році була державна складова підтримки щодо проведення „Молодості”. Держава через Державне агентство з питань

кінематографії профінансувала фестиваль в обсязі 1,5 млн гривень, а це становило 20 % бюджету заходу. До підтримки кінематографічного заходу долучилася і Київрада. Інші кошти надійшли від спонсорів, але і для них був важливим факт державної підтримки заходу, бо, як підкреслив генеральний директор фестивалю А. Халпахчі, – „навіть спонсори, які залучаються, безумовно, цікавляться, наскільки держава задіяна в ньому, і фестиваль не може бути зареєстрований у FIAPF, якщо він приватний і не має державної підтримки. Це дуже важливо. Інша справа, що як і раніше існує певна тяганина в отриманні цих грошей” [4].

Гучне відкриття фестивалю проходило у Національній опері України, а фестивальними майданчиками, як завжди, стали столичні кінотеатри „Київ”, „Жовтень”, „Кінопанорама”, „Київська Русь” та „Кінопалац”. На відкритті глядачі побачили сатиричну комедію 1929 року українського режисера М. Шпиковського „Шкурник”, яка довгі роки була під забороною. А взагалі, конкурсна програма вже традиційно складалася зі студентських, перших короткометражних і повнометражних фільмів. Позаконкурсна ж включала спектр французьких, німецьких, скандинавських та російських стрічок (останні були відібрані на основі співпраці з російським кінофестивалем „Кінотавр”) [5, 6].

Гран-прі фестивалю здобула картина „L” (режисер Б. Макрідіс, Греція), яка отримала статуетку „Скіфський олень” та грошову винагороду 10 тис. доларів. Переможцем повнометражного міжнародного конкурсу визнано фільм „Жени бабло!” (режисер А. Леон, США). Кращою короткометражною, за версією „Молодості”, стала стрічка „О Віллі...” (режисери Е. Де Сверф та М. Д. Роле, Бельгія–Франція–Нідерланди), а перемогу в номінації „Студентські фільми” розділили між собою „Повернення” (режисер Ш. Леві, Ізраїль) та „Дорога на...” (режисер Т. Ігуменцева, Росія). Найкращим фільмом національного конкурсу став „День незалежності” А. Ноябрьової. Міжнародне журі цього року на „Молодості” очолював угорський режисер, сценарист та продюсер З. Камонді [7].

Аналізуючи конкурсну програму „Молодості”, кінокритики не могли позбутися враження, що автори більшості картин – люди середнього або навіть і постсереднього віку. Це, звісно, не так, оскільки фестиваль дебютів налаштовує на значно інший віковий ценз учасників. Але чи не всі конкурсні фільми сигналізували про те, що створили їх люди досвідчені, які не лише встигли вивчити це життя до найменших дрібниць, а й розчаруватися в ньому цілком і повністю. Вони втомилися від того, що відбувається навколо, і дуже непевно дивляться у день завтрашній. Сумно, нудно, песимістично, безнадійно – ось головні емоційні меседжі 42-ї „Молодості”. Розгледіти бодай якийсь натяк на позитив у більшості кінокартин можна було хіба що

через дуже потужний мікроскоп. Україна цього разу на „Молодості” була представлена досить широко. Щоправда, кількість та якість тут у більшості випадків існували окремо [7].

Та, пори це, у пресі відзначили як позитивний факт саме розширення присутності на фестивалі українських фільмів.

„Раніше нас докоряли, що ми беремо на конкурс мало українських стрічок. Але якщо фільм абсолютно не відповідав рівню міжнародної програми, то це була б ведмежа послуга для кінематографіста-початківця”, – зазначив генеральний директор кінофестивалю А. Халпахчі.

Тривалий час важко було знаходити якісні українські роботи хоча б для трьох конкурсних програм фестивалю. Потім у рамках фестивалю почали збирати „Панораму українського кіно”. Вона складалася переважно зі студентських курсових і дипломних робіт. Їх технічна якість була просто жахливою. Це особливо відтіняли технологічно грамотні картини закордонного виробництва, навіть студентські. Та віднедавна „Молодість” перетворила оглядову „Панораму” на конкурсну із власним журі. Спочатку їх показували в незручний час у камерному кінозалі, що ускладнювало можливість перегляду. Це, зрозуміло, викликало критику. Тож у 2012 році на фестивалі 26 фільмів молодих українських кінематографістів, знятих за останні два роки в різних жанрах, демонстрували у великих кінозалах Києва на одному рівні з міжнародною програмою.

„Сьогодні ситуація змінилася, – підкреслив А. Халпахчі. – У нас дуже розширилася українська складова. З’явився національний конкурс короткого метра, що дуже важливо, з’явилася програма прем’єр українського кіно. Вони різні з точки зору своїх художніх переваг, проте цілком варті того, щоб їх показали на фестивалі. З’явилася також програма вітчизняної класики. Тому що на молодіжному фестивалі важливо показати, що багато чого існувало до них” [4, 5].

І дійсно, пласт вітчизняного кіно виглядав на фестивалі доволі вагомо. У студентській програмі Україну представляв фільм випускника Київського національного університету театру, кіно і телебачення імені І. К. Карпенка-Карого Р. Батицького „Очерет”. Для 15-хвилинної ігрової новели про вимирання одного села знайшлися переконливі мистецькі засоби виразності, і була надія, що міжнародне журі високо оцінить роботу. На жаль, так не сталося. Загалом журі цьогорічної „Молодості” здивувало своєю оригінальністю в оцінці фільмів. Ті, що були об’єктивно кращими, проігнорувало, а ті, з перегляду яких глядачі активно виходили, відзначило.

Конкурсну роботу від України в номінації „короткометражний фільм” представляв „Автопортрет у пеклі” Д. Старусева. Незважаючи на високопрофесійну освіту московського ВДІКу, його бачення кінематографа

залишилося ще із студентських курилок. Критиків здивувало, що з усіх українських заявок, які потім увійшли до „Української панорами”, не можна було відібрати для міжнародного конкурсу якусь пристойну короткометражку українського дебютанта.

У конкурсі повнометражного кіно від нашої країни виступив перший копродукційний фільм „Істальгія” Д. Онищенко, знятий спільно із Сербією та Німеччиною, де вже 7 років живе і працює режисер. „Істальгія” залишила неоднозначне враження використанням уже дещо заїждженої теми – еміграції – та художнім вирішенням деяких сцен. Але те, що картина від нашої країни знята за всіма прийнятими нині технічними параметрами і цим не відрізняється від інших у світовому кіноконтексті, як це відбувається вже багато років, – вже значний поступ [5].

На сторінках преси висловлювалися і численні зауваження до творів молодих режисерів. Як показала програма українського кіно на „Молодості”, – писали критики, – молоді режисери чи то фільми своїх попередників не люблять дивитися, вважаючи їх застарілим непотрібним минулим, чи то книжок вже зовсім не читають, але головний недолік так і залишився – невміння розповідати засобами кіномистецтва історії, які б не були надумані, і за героями яких цікаво слідкувати і просто співчувати. В цьому сенсі найочікуванішою кінопрезентацією „Молодості” для багатьох став кіноальманах „Україно, гудбай!”. Як було написано в анонсі, він – „результат роботи творчої лабораторії, яка була створена для пошуків шляхів розвитку українського кіно”. Просто молодим кінематографістам набридло роками чекати на можливість зняти хоча б кілька хвилин, а потім покласти це в стіл. І вони об’єдналися навколо таких самих молодих активних і креативних продюсерів у стінах дистриб’юторської компанії „Артхауз Трафік”, почали знімати фільми короткого метра і навіть запускати їх у вітчизняний американізований прокат. Першим був цикл „Мудаки”, який у прокаті неочікувано зібрав непогану касу й довів, що зрештою глядачі хочуть дивитися своє кіно, хай навіть і недосконале. Нині вийшли в прокат перші 6 короткометражок „Україно, гудбай!”. Всього в рамках проекту відзнято 25 картин. Деякі з них, чекаючи своєї прокатної долі, увійшли до національного конкурсу „Молодості”. Критики відзначали „Бороду” Д. Сухолиткого-Собчука, „Побачення” Є. Матвієнка, „Арівідерчі, Серьога” А. Тимощука, „Гамбург” В. Тихого. „Україно, гудбай!” планувався як проект про еміграцію. Але молодих кіномитців захопило саме відображення негараздів нашого життя, що стало безпосереднім продовженням тематики „Мудаків”. І коли після презентації „Україно, гудбай!” на організованій дискусії з дещо пафосною назвою „Напрямки розвитку українського кіно” молодим культурологам, історикам, кінознавцям запропонували зазначити, у чому ж

провокаційність цього проекту, мабуть, головною провокацією стало побажання нарешті показувати не як погано і як не треба, а навпаки, як потрібно і в чому сила людини, зокрема і тієї, яка живе в Україні. Хоч, справді, це набагато важче. Творці альманаху називають себе „українськими злими”, але досить злитися, краще вже щось пропонувати і наповнювати кіноекран позитивною енергією, якої так бракує.

Водночас, критики підкреслювали, що за всіх зауважень до альманаху „Україно, гудбай!” він, поза сумнівом, є значним поштовхом для розвитку нашого кіно. Адже приклад інших країн, і насамперед Росії вже показав, що, коли держава дала великі гроші на короткометражне кіно, то його стали багато знімати і, як наслідок, кількість переросла в якість. З’явилося покоління молодих талановитих кінорежисерів і сценаристів [5].

Також кінознавці підкреслювали, що поступово йде у минуле думка, що дебютант – статус, який не надто зобов’язує, а вимоги до початківця менш суворі, ніж до зрілого майстра. А втім, останніми роками на фестивалі політика поблажливості відступила на другий план: найважливіший конкурс повних метрів став справді цікавим змаганням гідних шукачів „Золотого скіфського оленя” [8].

Окрім українського молодого кіно і нових імен, „Молодість” згадала й імена-легенди нашого українського кіно. Із творчим вечором Л. Кадочникової, який було сплановано до її ювілею, на жаль, не вийшло. Як стало відомо, актриса знімалася в новому кінопроекті в головній ролі. До 100-річчя визначного кінорежисера В. Івченка організатори планували зробити справжню ретроспективу майстра з показом „Іванни”, „Падаючого інею”, „Лісової пісні”. Але відбувся показ лише його знакової картини 1965 року „Гадюка”. Спеціальною подією стала й ретроспектива фільмів видатного українського актора Б. Ступки [5].

Що ж до самого фестивалю, то, як зазначив А. Халпахчі, „на пострадянському просторі існує певний стереотип: будь-який фестиваль має бути „не гіршим за Канни”. Неможливо зробити ніякі Канни, поки в країні не зніматимуть 300 повнометражних фільмів, як знімають у Франції. Там існує індустрія, величезний ринок, де купуються фільми без посередників. У тій самій Росії сьогодні трохи легше, адже не секрет, що для російських дистриб’юторів ми є колонією. Свіжий приклад: ми хотіли показати французький фільм „Ренуар”. Чудова робота про останні роки життя Ренуара, про його сина, а це згодом великий режисер – Жан Ренуар. Одна французенка, переглянувши цей фільм, сказала мені: „Пишаюся тим, що я французенка”. Цю стрічку придбала Росія, але показ її в Україні не планують: мовляв, ми не „доросли” до такого кіно. А коли ми зробили запит щодо цього фільму в російській компанії, вони відповіли: п’ять тисяч

доларів. Але це абсолютно нереальна ціна. Ми як і раніше обмежені репертуаром, демонструючи тільки або російські „Елки”, або американські „Матриці”. Але існує й інша складова. Є виробництво. Ось у виробництві ми зробили сьогодні реальний крок вперед. І на базі законодавства, і на базі фінансування, і, врешті-решт, в появі нових імен. Ось це якраз і є ніша нашого фестивалю, який орієнтований на молоде кіно” [4].

Підтримка молодих кінематографістів – основна мета і фестивалю українського короткометражного кіно „Відкрита ніч”, який ось уже протягом 16 років є і залишається знаковою кіноподією літа. Цей фестиваль – чи не найкоротший в світі: він триває лише одну літню ніч. Придумав та створив його кінорежисер М. Ілленко, нині його незмінний президент та арт-директор. Вперше „Відкрита ніч” відбулася на початку червня 1997 року, глядачів було трохи більше 50. З цього часу щороку захід збирає шанувальників саме українського кіно, які прагнуть познайомитися із найцікавішими зразками професійних, дебютних та альтернативних робіт вітчизняних кінематографістів за останній рік.

2012 року „Відкрита ніч” так і не змогла повернутись на рідне місце дислокації. З гори Уздихальниці, що на Андріївському узвозі, фестиваль спустився просто до води – захід відбувався на території галереї „Арт-причал”, розташованої під Гаванським мостом. Проте нове місце не позначилося на відвідуваності події. Більше того, у 2012 році „Відкрита ніч” зібрала мало не найбільшу кількість відвідувачів. Прелюдією до фестивалю став виступ гурту „Очеретяний кіт”. На церемонії відкриття незмінні ведучі Д.

Капранов

та

М. Ілленко оголосили список журі. Серед них народні артисти України Б. Бенюк та А. Хостікоєв, фронтмен гурту „Kozak System” І. Леньо, куратор галереї „Арт Причал” А. Ктиторчук, художник А. Криволап, літературний критик О. Бойченко та інші. Головою журі стала письменниця О. Забужко. Водночас паралельні покази „Відкритої ночі” розпочалися в Дніпродзержинську, Запоріжжі, Каневі, Копичинцеві, Івано-Франківську, Львові, Миколаєві, Полтаві, Прилуках і Чернівцях. Кіномайданчиків 2012 року було два: один просто неба на причалі, інший – під мостом у самому приміщенні галереї. Така завбачлива організація виявилася марною – обидва майданчики були забиті вщент. Програма фестивалю налічувала 45 короткометражних робіт. І конкурсні, і позаконкурсні фільми показували в одному безперервному сеансі аж до 4-ї ранку, так що вийшов такий собі „нон-стоп” на всю ніч. Проте така зацікавленість української молоді у вітчизняному кіно, на жаль, не виправдала себе. Програма „Відкритої ночі – 2012” виявилася чи не найслабшою за 16 років існування фестивалю. Найбільш невпевненою виглядала двадцятка конкурсних стрічок. Проблема,

як виявилось, полягає не у браку повноцінного виробництва. Кіно українці знімати можуть, принаймні технічні можливості є, і неабиякі. Відверто кульгала не „картинка”, а ідея. Добре прописаних сценаріїв так і не пощастило побачити, максимум, на що спромоглися молоді режисери, – це зняти ідею, синопсис на кілька речень.

Серед такого різноманіття замальовок кілька ідей заслужили право на життя, проте банальність та неприродність діалогів добряче погіршила їхню подальшу долю на шляху до визнання. Традиційно позаконкурсна програма та ретроспектива запропонували значно цікавіші та якісніші роботи. Саме визнані українські короткометражки зробили фестиваль прийнятним для шанувальника вітчизняного кіно. Натомість численні технічні накладки зірвали показ 5 стрічок як мінімум. Як результат, кілька фільмів довелося дивитися по півтора рази.

О 4-й ранку показали останню картину, і вже за кілька хвилин М. Ілленко разом із представниками журі оголосив переможців. Гран-прі фестивалю присудили неоднозначній філософській стрічці „Ману 18374” М. Латика. Тож, фестиваль засвідчив, що зацікавленість українським кіно значно вища за потенціал молодих режисерів. Та у пресі зазначалося, що попри таку непереконливу картину конкурсу, не можна не подякувати організаторам фестивалю за титанічну роботу. Адже „Відкрита ніч” – форум, який показує реальну картину молодого вітчизняного кіно. Залишається сподіватися, що „Відкрита ніч” буде й надалі потужним стимулом для самовдосконалення та розвитку українських кінематографістів [9, 10, 11].

Наприкінці грудня 2012 року Спілка молодих кінематографістів України провела в Києві IV Міжнародний фестиваль молодого кіно „Десята муза” – за підтримки Міністерства культури України, Національної кіностудії ім.

О. Довженка та груп компанії „Star Media”. Фестиваль дав змогу молодим заявити про себе й реалізувати свої творчі можливості. Це нові знайомства, нові ідеї, нові плани на майбутнє. Було представлено роботи у номінаціях за кращі анімацію, режисуру, операторську роботу, сценарій, чоловічу та жіночу роль і „Відкриття року”. Спеціальний приз отримав актор Д. Суржиков, який показав свою режисерську роботу – фільм „Мама” за участю А. Роговцевої. Тим часом Гран-прі не отримав ніхто. Але, за словами Ю. Мінзянова (голова журі, генеральний продюсер групи компаній „Star Media”), всі переможці 4-го фестивалю „Десята муза” отримують можливість працювати в компанії „Star Media” [12].

Взагалі, кінофестивалі, орієнтовані на молоде кіно, висвітлили основні тенденції розвитку вітчизняного кінематографа на сучасному етапі, підкреслили його сильні та слабкі сторони.

Та, не менш резонансними були у 2012–2013 роках міжнародні та всеукраїнські кінофестивалі, що носили універсальний характер. Ці заходи також давали можливість як представити кращі здобутки українського кіно, так і ознайомити українського глядача з найновішими досягненнями світового кінематографа. Тут показовим було те, що найбільш резонансними у їх рамках стали саме програми, присвячені молодому вітчизняному кіно, що було обумовлене бурхливим розвитком в останні роки нового українського кінематографа, появою значної кількості вітчизняних фільмів.

Так, з кожним роком все більшу вагомість набуває Одеський міжнародний кінофестиваль. Не виключенням стало і третє за рахунком, фестивалеве дійство [13].

Одеський міжнародний кінофестиваль – один із найбільших за кількістю глядачів у Східній Європі. За своїми масштабами він поступається лише кінодіянням у Карлових Варах та Москві. При цьому Одеса демонструє і винятково хорошу динаміку. Перший Одеський міжнародний кінофестиваль зібрав 2010 року 40 тисяч відвідувачів. У 2011-му їх було 70 тисяч. А 2012-го року – 110 тисяч. Відтак кінотеатр „Родіна”, що був головною базою для двох попередніх фестивалів, для ОМКФ–2012 став уже затісним. Третій фестиваль проходив на базі Одеського театру музичної комедії.

Організатори кінофоруму зауважували, що за своїми характеристиками новий фестивалевий центр наближається до головного залу Венеціанського кінофестивалю. Зокрема, він може одночасно прийняти 1260 глядачів. І порожніх місць під час фестивалевих заходів тут було небагато. „Це культурна подія для Одеси, – підкреслив відомий телеведучий, журналіст та письменник Б. Бурда. – І ми, одесити, народ не марнослівний. Хочемо, щоб фестиваль став культурною подією не тільки для нашого міста. І, здається, успішно йдемо у цьому напрямку”. Б. Бурда не поділяє позиції деяких одеських кінодіячів, котрі вважають цей фестиваль „святом чужого кіно на могилі власного”: „Українське кіно – воно буде, – впевнений Б. Бурда. – Такі потрясіння неможливо пережити без істотних утрат, і з цього приводу розводити ридання на неіснуючій могилі – заняття для жалюгідних невдах” [14].

Ще до початку Одеського кінофестивалю у пресі публікувалися і підкреслено скептичні оцінки. „Про гучні українські прем’єри не йдеться, – стверджувала газета „Вечерние вести”. – Для фестивалю не вони важливі, а гості з-за кордону та їхній статус... Ось такий він – Одеський кінофестиваль! І для кого це свято? Хіба що для задоволення амбіцій президента фестивалю В.Тігіпко” [3].

Та реалії спростували подібні песимістичні прогнози. Бо для тих, хто справді прагне відродити українське кіно, одеський фестиваль 2012 року надавав все нові й нові можливості. „У нас додався український національний конкурс”, – підкреслив арт-директор фестивалю А. Шпилюк. Якщо торік спробували провести таку собі українську лабораторію, то цього року організували повноцінний національний український конкурс. А також на фестивалі працював так званий відеорум, де демонструвалися на цифрових носіях усі фільми, які були подані на селекцію, і тому відбірники міжнародних кінофестивалів, які цікавляться українськими фільмами, мали змогу подивитися все те, що було вироблене в Україні протягом року [14].

Також Одеський міжнародний кінофестиваль організував Школу молодих кінокритиків. Головна ідея школи – залучення молодих кінокритиків та надання їм теоретичних і практичних знань через інтенсивну програму майстер-класів, лекцій, „круглих столів” та дискусій. Так створюється база для професійної промоції української кіноіндустрії. Програма школи була тісно пов’язана з програмою Одеського міжнародного кінофестивалю, що надало учасникам унікальну можливість отримати безцінний досвід фестивальної атмосфери, відвідуючи, окрім основних занять, прес-конференції та прес-покази, а також публікувати власні рецензії в режимі реального часу. Лекторами школи стали відомі кінокритики з Росії, України, Великобританії, Німеччини, Польщі та Франції. Вони поділилися своїми професійними підходами й принципами роботи, розказали про нові тенденції і напрями в умовах розвитку медіа і появи нових каналів розповсюдження інформації [15].

Та головне, що III Одеський міжнародний кінофестиваль актуалізував дослідження стану нового українського кіно. А однією з основних програм фестивалю став саме Національний конкурс.

Цифри насправді вражають: на розгляд відбіркової комісії фестивалю, що складалася з кінокритиків, режисерів і продюсерів, було подано майже 100 різноформатних робіт. Безпосередньо в Національному конкурсі було представлено 18 робіт, з них 5 повнометражних ігрових та 2 повнометражні документальні.

6 короткометражних робіт конкурсу представляли новий альманах „Україно, goodbye!” від продюсерів В. Тихого і Д. Іванова, відомих серією коротких фільмів „Мудаки. Арабески”.

Зважаючи на недостатню кількість повних метрів, організатори представили різні по хронометражу українські фільми в єдиній секції, як наслідок, Національний конкурс об’єднав майже всіх помітних режисерів сучасного українського кіно: В. Тихого, М. Ілленка, О. Шапіро, С. Буковського,

В. Васяновича, чий фільм „Звичайна справа” був представлений ще й в Міжнародному конкурсі.

Весь масив українських робіт на фестивалі створив враження процесу активного кінематографічного бродіння, склалося враження, що по всій Україні пробуджується і міцніє широка мережа незалежних творців, які сьогодні пробують сили в короткому метрі, але вже завтра зможуть знімати і повнометражне кіно. Якщо перейти від статистики до якостей, ситуація виявляється більш строкатою та менш притомною.

Незалежні роботи маловідомих майстрів, як і роботи вчорашніх студентів, найчастіше виявлялися надто прямолінійними, недотепними, зухвалими та хворіли шкідливими амбіціями „великого кіно” („Візит” Є. Сміт, „Ревнощі” А. Бадоева). Жага знімати та тупий професіоналізм у більшості робіт відчуваються сильніше за авторське відчуття естетики чи філософську позицію [16].

Кволий рівень студентського кіно в Україні вже був, на думку критиків, продемонстрований на фестивалі „Відкрита ніч”, де більшість режисерів (переважно випускників або майбутні випускників Київського національного університету театру, кіно і телебачення ім. І. Карпенка-Карого) погрузили в „кліповий” або „рекламний” естетиці, блідих стилізаціях під ретро або спробах безсловесного поетичного кіно під меланхолічний клавішний ембієнт (останнє притаманне переважно майстерні М. Ілленка).

Роботи програми Одеського кінофестивалю показали, що іншою розповсюдженою залежністю українського кіно виявляється літературоцентричність робіт. Для багатьох режисерів просте бажання донести історію, не залежно від її актуальності сучасним соціальним чи мистецьким контекстам, виявляється задачею максимум („Дивні люди” К. Вудса, „Мама” Д. Суржикова). Як наслідок найбільшою проблемою нового українського кіно, особливо україномовного, лишається імітація простонародності, штучна книжкова мова героїв, коли гопники або міські бабусі розмовляють кривою, неживою, псевдофольклорною мовою („День Незалежності” А. Ноябрьової, „Сова”, О. Казьміної).

Найкраще ця вада була помітна в реалістичних роботах серії „Україно, goodbye!”. Своїм тверезим соціальним ракурсом, похмурим антигламурним цинізмом і навіть дотепністю „Україно, goodbye!” – безперечно важливе явище для українського кінематографа. Хоча багато робіт проекту виявилися критично абстрактними („Без ГМО” Л. Артюгіної, „Янгол смерті” В. Тихого) або академічними („Борода”, Д. Сухолиткого-Собчука) і навіть банальними („Гриби” В. Шалиги) [25].

Головний жанр альманаху – анекдот. Його найхарактерніша і, можливо, найцікавіша робота – фільм „Гамбург” В. Тихого, герой якого

замість бажаної подорожі за кордон відправляє туди лише імплантовану нирку. Непоганим видався критикам фільм „Красива жінка” А. Алимової. У фільмі дуже мало слів і, що важливо, саме в момент появи на екрані мови фільм втрачає переконливість, програє, починає виглядати більш побутовим і кітчевим.

Абсолютно протилежною по настрою до альманаху „Україно, goodbye!” була комедія „Жовта квітка для месьє Бурійона” Л. Артюгіної. Національна кіностудія імені Олександра Довженка подала на фестиваль півгодинну документальну роботу „Тихе місце” О. Бортняк, раніше вже показану в рамках київських Docudays UA. Попри асоціації з класичними роботами

Ф. Уайзмана і витіснену з мейнстримних медіа тему життя людей з психічними розладами, в цілому ця робота вражала мало. Інша пізнавальна документальна робота конкурсу „Таємна свобода” С. Лисенка паразитувала на славетних міфах українського радянського кіно. Тому з документальних робіт фестивалю критики виділяли фільм „Україна. Точка відліку”, в якій режисер С. Буковський розслідував історичні та політичні обставини феномену української незалежності, та картину О. Сенцова „Гамері” [16].

В українському конкурсі перемогла картина А. Сейтаблаєва „Чемпіони із підвороття”. Хоча кінокритики зазначали, що при всій симпатичності сюжету ця стрічка далека від ідеалу, вона, на жаль, не позбавлена штампів і прогнозованих режисерських рішень. У членів журі українського конкурсу знайшлося відразу кілька пояснень щодо перемоги „Чемпіонів...”. „У конкурсній українській програмі було представлено 18 різножанрових фільмів – короткий метр, повний метр, документальне кіно, – підкреслив член експертної групи А. Дончик. – Це неправильно, вони повинні змагатися окремо. І в кожному фільмі ми бачили якусь незакінченість – відсутність нормального фінансування, нормального знімального процесу. Трихвилинна виробка за знімальний день – це оптимально, а у нас гонять у рази, фільми грішать не стільки творчими, як саме такими проблемами, пов’язаними з виробництвом. „Чемпіони...” виглядали картиною завершеною. Нам сподобався також альманах „Україно, гудбай”. Але демонстрували короткометражки чомусь окремо і його не сприйняли як єдине ціле. В „Гамері” О. Сенцова нам не вистачило самоідентифікації – у картині жодного разу не прозвучало слово „Україна”...” Останнє пояснення, – на думку представників преси, – звучить особливо дивно. А якщо хтось із наших режисерів захоче екранізувати „Гамлета”, там теж обов’язково повинно звучати слово „Україна”? [17].

Певну увагу як глядачів, так і кінознавців викликав показ української стрічки В. Васяновича „Звичайна справа”, що демонструвався у рамках

міжнародної програми Одеського кінофестивалю. Люди, що стежать за кінопроцесом у нашій країні, на цей сеанс збиралися з деяким побоюванням. „Звичайну справу” запустили кілька років тому, потім у 2008-му через брак фінансування знімальній групі довелося взяти дворічну паузу – а такі тривалі тайм-аути картині швидше зашкодять, аніж допоможуть. До того ж „Звичайна справа” – це дебют документаліста В. Васяновича в художньому кіно, а максималізм та амбіційність дебютанта повною мірою, звісно ж, не зможуть компенсувати досвід, який напрацьовується роками. Побоювання виявилися недаремними. Зауважень до фільму було багато. На екрані картина виглядала так, наче її знімали кілька десятиліть тому. Стилiстику, операторську роботу було дуже важко назвати сучасною. Як, власне, і певні композиційні моменти, темпоритм, сюжетну конструкцію, яку можна було безболісно підкоротити на пару-трійку епізодів.

Тож, критики підкреслювали, що сам факт присутності у міжнародній програмі Одеського кінофестивалю українського фільму – тішив, але художній рівень стрічки розчаровував [18].

І все ж найцікавішими українськими фільмами, які можна було побачити на фестивалі в Одесі виявилися дві позаконкурсні роботи.

Є. Нейман зі своїм фільмом „Будинок з башточкою” перемогла в конкурсі постсоціалістичного кіно „Від Сходу до Заходу” (а не в основному конкурсі, як інколи повідомляють) 47-го Міжнародного кінофестивалю в Карлових Варах, чим спровокувала хвилюючі очікування свого фільму.

Фільм

Є. Нейман знятий по мотивах однойменної повісті Ф. Горенштейна і розповідає сувору історію маленького хлопчика і його мами в тилу в 44-му році. Роль матері була однією з останніх для акторки К. Голубевої.

„Будинок з башточкою” – за естетикою зразковий радянський фільм. Це стримана холодна стилізація, що візуально настільки схожа на манеру радянських шедеврів про війну, що виникало враження, ніби, перед нами оригінал тієї епохи, робота розсекречена, чи з запізненням знята з полиці. Невипадково в свій час екранізувати Ф. Горенштейна мав намір А. Тарковський.

Іншою українською роботою, яка вразила на фестивалі, був фільм „Час життя об'єкта в кадрі” українського режисера, що мешкає в Італії О. Балагури. Фільм європейський по духу і значенню, водночас інтимна і вразлива робота, що нагадала твори таких експериментаторів сучасного кіно як Хосе Луїс Герін, Амос Гітаї і, звичайно ж, Жан Люк Годар. Фільм було зроблено з використання фоторобіт Є. Павлова та інших фотографів і досліджував універсальні питання часу і пам'яті.

А в передостанній день Одеського кінофестивалю на Ланжеронівських сходах під акомпанемент виступу гурту „ДахаБраха” показували відреставровану версію фільма-емблеми українського кінематографу „Землю” О. Довженка. І ця подія розцінювалася критиками як символічна.

А взагалі, кінофестиваль в Одесі засвідчив, що нове українське кіно знаходиться в тісних лещатах між пафосом відповідальності перед могутньою історичною спадщиною та прислужуванням марнотним і строкатим соціальним реаліям. Позбавитися цієї тісноти на сьогодні виявляється під силу лише радикальним, відкритим та незаангажованим митцям [16].

110 тис. гостей III Одеського міжнародного кінофестивалю дали змогу назвати його найбільшим кінооглядом Східної Європи. Та порівняння Одеси з Каннами чи Венецією кіномани вважають таки передчасним. Цього разу фестиваль не міг особливо похизуватися кількістю кіно- та телезірок першої величини. Як зауважив М. Жванецький, було „малувано знайомих екранних облич”. Цікаво, що володарем Гран-прі фестивалю, якого вперше визначило глядацьке голосування, став фільм британського режисера Р. Норріса „Зломлені”. „Насправді цей фільм дуже малобюджетний, – зауважив виконавець однієї з ролей, ірландський актор К. Мерфі, – але нам, акторам, хотілося стати його частиною. Я вважаю, що коли всі збираються заради мистецтва, заради самої роботи, а не лише задля того, щоб отримати гонорар, то виходить щось справді гарне”.

Малобюджетне кіно, яке, на думку К. Мерфі, продовжує і нині активно розвиватися на тлі видовищних блокбастерів, напевне цілком може стати тією віддушиною, в якій проявить себе й український кінематограф. Щоб уже на наступному фестивалі, що відбудеться 12–20 липня 2013 року, здобувати призи й у загальному конкурсі, а не лише в межах національного кінопоказу [19].

Фестиваль незалежного ігрового, документального та анімаційного кіно „КіноЛев”, який уже всьоме відбувався у Львові, – теж порівняно молодий, але вже добре знаний серед фахівців та шанувальників мистецтва кіно. Особливістю „КіноЛева” завжди був незалежний погляд на творчість молодих кіномитців. 2012 року ключова тема фестивалю стала – „Кіно як неформат”. Йшлося про те, на що спроможне кіно у подоланні рамок і кордонів у мистецтві, про роль медіа у домінуванні штучного поняття „формату” в культурі, зокрема у кіно, і про те, як кіно може долати формальні обмеження.

Програма „КіноЛева – 2012” пропонувала як класику світового кінематографа, так і молоде та маловідоме кіно. Патроном фесту було обрано видатного вірменського й українського режисера С. Параджанова. Тож

невід'ємною складовою програми стала серія документальних фільмів про режисера і ретроспектива його найвизначніших стрічок. Спеціальним гостем фестивалю був Л. Григорян – вірменський режисер, асистент та учень С. Параджанова. Л. Григорян написав дві книги спогадів та зняв низку документальних стрічок, присвячених особистості свого вчителя, три з яких показали на фестивалі. Також до Львова із презентацією свого фільму про С. Параджанова під назвою „Небезпечно вільна людина” завітав український режисер Р. Ширман. Спеціальною подією „КіноЛева” стала українська прем'єра останнього фільму А. Голланд „У темряві”. Стрічка 2012 року потрапила в кінцевий список номінантів на здобуття „Оскара” в категорії „найкращий іноземний фільм”. Режисерка особисто презентувала картину і поспілкувалася з поціновувачами кіно. Як пояснили організатори, „У темряві” обрали з огляду на безпосередній стосунок до Львова, адже події стрічки розгортаються навколо компанії дітей – львівських євреїв, що в часи Другої світової війни змушені впродовж 14 місяців ховатися у каналізації міста. Програма „Рок у кіно” стало відгалуженням головної теми фестивалю – поняття „неформат”. Вона досліджувала присутність на екрані символічних для історії рок-музики явищ і осіб, таких як фестиваль „Вудсток”, музиканти Б. Ділан та „Роллінг стоунз”. Молоде кіно цього року було представлено під прапором Грузії. Організатори показали добірку стрічок молодих грузинських режисерів 2009–2011 років виробництва. Один фестивальний день було присвячено українському кіно. Серед запропонованих фільмів – „Гамер” О. Сенцова, „Щастя моє” С. Лозниці, кіноальманах „Україна, гудбай!” тощо. Для молодших кіноманів вперше було представлено програму дитячих фільмів „Кінолевчик”, до якої увійшли найкращі зразки ігрового та анімаційного кіно з усієї Європи за останні роки. Цікаво, що всі стрічки для дітей були продубльовані українською мовою – незвична практика для фестивального формату субтитрів [20].

Велике кіно прийшло у Трускавець Львівської області 2010 року – Міжнародний кінофестиваль „Золота пектораль” оголосив про своє бажання проводити тут щорічні огляди кіноновинок як українського, так і закордонного походження. Післясмак від тієї події мав відверто скептичний відтінок: стартували красиво, а що далі? Утім вже третя „Золота пектораль” у 2012 році розвінчала прогнози скептиків – програма фестивалю демонструвала втішну якісну та кількісну динаміку.

„На попередньому етапі ми переглянули 203 фільми, – розповіла про подробиці відбору учасників „Золотої пекторалі–2012” директор фестивалю А. Широкова. – У трьох конкурсних категоріях – повний метр, короткий метр, документальне кіно – заявлено 19 стрічок, для позаконкурсного показу відібрано 16 фільмів. Географія фестивалю – це Україна, Польща, Росія,

Сербія, Німеччина, Іспанія, Швеція та інші країни”. Фільмом, що відкривав „Золоту пектораль”, стала стрічка „Тарас Трясило” П. Чардиніна, головні ролі в якій виконали А. Бучма та Н. Ужвій. Єдина копія картини, знятої у 1926 році, зберігається у Франції. У програмі фестивалю також – конкурс синопсисів для молодих режисерів і сценаристів. Усі бажаючі мали змогу надіслати свої роботи на адресу оргкомітету; 5-х фіналістів запросили до Трускавця.

Ще однією цікавою подією, розрахованою на перспективу фестивалю, став українсько-польський молодіжний кіноальманах-лабораторія „Поза Євро”. Цей проект зібрав в єдине ціле близько 20 новел українських та польських молодих режисерів. У лютому 2012 року пішов із життя голова журі фестивалю А. Бенкендорф. Тож, „Золота пектораль” підготувала ретроспективу, присвячену пам’яті режисера. А журі працювало під керівництвом народної артистки Росії Л. Федосєєвої-Шукшиної [21].

Особливу увагу глядачів та критиків на кінофестивалі викликав конкурс короткометражних фільмів. Першими для оцінювання судьями та перегляду глядачами було представлено українські короткометражки: „Дійові особи” Т. Гончарової, „Фактор Фелліні” М. Хорошун, „Мама” Д. Суржикова та ін. Одночасно з короткометражними показами у залі Гранд Хол готелю „SPA Женева” транслювався фільм позаконкурсної програми українського режисера С. Лисенка „Таємна свобода”. Стрічка розповідає про драматичну історію українського кіно 60–90-х років, зокрема про творчу долю С. Параджанова, І. Миколайчука, Л. Осики, М. Мащенко, Р. Балаяна та ін.

Конкурсні покази продовжила дебютна повнометражна робота українського режисера О. Сенцова „Гамер”. Стрічка розповідає історію молодого геймера, який покинув школу та зіпсував стосунки з матір’ю заради комп’ютерних ігор. Він тренується по 5–6 годин на день, що приносить йому досить плідні результати – хлопець їде на чемпіонат світу з кіберігор та здобуває там друге місце. Проте, після повернення додому він розуміє, що ігри почали втрачати для нього сенс. Герой опиняється наодинці зі своїми роздумами про життєві цінності та планами на майбутнє.

Також, гості фестивалю мали можливість відвідати майстер-класи Міжнародної академії документу „Драгон Форум”. Це міжнародна освітня програма в галузі девелопменту та маркетингу документальних фільмів. Проект став результатом багаторічної співпраці Української майстерні документального кіно та Міжнародної академії „Драгон Форум”. Метою заходу було узгодження спільної драматургічної концепції, стилістики та стратегії виробництва українсько-польського молодіжного кіноальманаху „Поза Євро” [23].

В останні роки набули особливої популярності фестивалі короткометражних фільмів. Вони проходять як у столиці, так і у регіонах нашої держави.

Зокрема, I Київський міжнародний кінофестиваль короткометражного кіно долучився до традиції огляду світового короткого метра на великому екрані. У кінотеатрі „Кінопанорама” було представлено короткометражні роботи з 27 країн, зняті з 2010-го по 2012 рік. Також відбулася панорама відомих європейських кінематографічних шкіл, короткометражок зі світової класики – стрічок, що свого часу отримували „Оскарів”, „Бафту” та „Санденс”. Особливої уваги заслуговувала українська панорама, до якої увійшло 11 фільмів, зроблених початківцями. „Ми навмисно відібрали маловідомих молодих режисерів, які хочуть отримати старт, які вперше будуть учасниками міжнародної події”, – пояснив програмний директор фестивалю Н. Ільчук. А в основній конкурсній програмі було представлено дві короткометражки молодих українських режисерів О. Юдіна та М. Бондарчука. Родзинкою фестивалю стало відкрите обговорення робіт конкурсантів членами журі. Кожен з охочих мав змогу приєднатися, побачити, за якими критеріями журі обирало переможця. Фільми відзначалися у категорії „краща стрічка” та „кращий режисер”.

Усі покази у столичному кінотеатру „Кінопанорама” були безкоштовні, – такою є політика фестивалю. Рік у рік програма розширюватиметься, ростиме кількість фестивальних локацій, проте сам фестиваль завжди матиме лише вільний вхід для всіх шанувальників короткого метра [23].

Долучитися до тенденцій сучасного світового кіномистецтва вітчизняні глядачі мали змогу і у кінотеатрі „Жовтень”, де проходив III Міжнародний фестиваль короткометражного кіно „New Vision International Short Film Festival”. У його програмі було представлено фільми з Йорданії, Кореї, Канади, Сінгапуру, Іспанії, Австрії, Франції, Німеччини, Великої Британії, Словаччини, Нідерландів, Азербайджану, Естонії, Угорщини, Швеції та Фінляндії. Усі стрічки – володарі престижних нагород, в Україні їх показували уперше. У пресі підкреслювалося, що „New Vision International Short Film Festival” – новаторський міжнародний фестиваль короткометражного кіно. Жанрове розмаїття, шокуючі сюжети, неочікувані розв’язки, лаконічність, блискуча акторська гра, візуальна вишуканість, авторський стиль – характерні риси його програми. Глядачі були безпосередніми учасниками процесу голосування, під час якого визначали фільми-переможці у різних номінаціях [24].

2012 року у Львові вже вп’яте відбувався 4-денний Міжнародний фестиваль короткометражних фільмів „Wiz-Art”, що об’єднав 34 країни світу.

Організатором заходу стала Мистецька формація „Wiz-Art”, що існує у Львові з 2008 року. У цій формації об’єдналися люди, які люблять кіно і протягом року організують тематичні кінопокази, майстер-класи, вечірки, а раз на рік – масштабний кінофестиваль. 2012 року до організаторів надійшло 668 заявок на участь у заході з Європи, Азії, Америки, Африки та Австралії. А до конкурсної та позаконкурсної програми було включено більше 80 стрічок. На відвідувачів також чекали майстер-класи, музичні вечори та кіноперформанси. Головним фестивальним центром залишився Львівський палац мистецтв. Фільми на „Wiz-Art” було представлено у 3 категоріях: ігрове кіно, анімація та експериментальні стрічки. Окрім конкурсної програми, організатори потішили вибіркою найкращих робіт з угорського кінофестивалю „Busho”, італійського фестивалю короткометражок „Cortisonict” та секцією „Best of the Best”, що включала фільми, які встигли зібрати безліч нагород на міжнародних кінофестивалях. Новим інтерактивом стала „Wiz-Art Lab” – освітня програма з лекціями та майстер-класами від українських режисерів, продюсерів та сценаристів. Творчі зустрічі у фестивальній „лабораторії” провели О. Юдін, М. Афанасьєв, Л. Артюгіна, А. Зланіч, І. Свідлер та М. Ключко. Долучитися до фестивальної лихоманки коштувало 100 грн. – такою була ціна 4-денного абонементу. Один день коштував 40 грн., а один сеанс – 20. Усі майстер-класи традиційно були безкоштовними і вимагали лише попередньої реєстрації.

Для киян, які не змогли приїхати до Львова, „Wiz-Art” влаштувала перегляд найкращих стрічок та спілкування з іноземними режисерами у столичному кінотеатрі „Кінопанорама” [25, 26].

248 фільмів із 33 країн світу було надіслано до Харкова для участі в V Міжнародному фестивалі короткометражного кіно „Харківський бузок”. Конкурсна комісія вибрала для показів 36 фільмів тривалістю не більше 30 хвилин, створених у 2012–2013 роках. Така кількість надісланих фільмів – рекорд кінофестивалю. Серед представлених стрічок було 21 художніх, 7 документальних і 8 анімаційних стрічок. Ці стрічки створено режисерами з країн СНД, Євросоюзу, Китаю, Канади і Нової Зеландії. Основною базою безкоштовних показів стали міський кінотеатр „Боммэръ” і центр „Бузок”. Фільм 1929 року випуску „Привид опери” показали пізно увечері на великому екрані в саду Шевченка під акомпанемент рояля. Кінофестиваль „Харківський бузок”, започаткований 2009 року, а 2013 року журі його очолював російський режисер та актор В. Фокін. За 3 дні фестивалю разом із конкурсними показами відбувалася презентація книг про історію кінематографа.

Важливо, що Міжнародний фестиваль короткометражного кіно „Харківський бузок” і 2013 року проводився з метою пошуку талановитих кінематографістів, встановлення та розширення міжнародних творчих контактів, зміцнення іміджу Харківської області, позиціонування Харкова як міста європейської культури [27, 28].

І ці завдання кінофестиваль з успіхом виконав. Як зазначив голова Харківської ОДА, голова оргкомітету Міжнародного кінофестивалю „Харківський бузок” М. Добкін, це був перший кінофестиваль, коли можна було абсолютно без хвилювання сприймати все, що відбувалося. „Перші чотири кінофестивалі, напевно, були випробуваннями для нас на можливість проводити такі заходи. Коли я кажу „нас”, я маю на увазі не тільки тих, хто його організував, але й тих людей, кому потрібен цей фестиваль, які приходять подивитися на відомих акторів, конкурсні роботи, відвідати майстер-класи, послухати людей, які в кінематографі залишили дуже серйозний слід. Я вважаю, що „Харківський бузок” вже став невід’ємною частиною нашого культурного простору”. Також М. Добкін підкреслив, що рівень фестивалю нічим не поступається будь-якому іншому міжнародному кінофестивалю [29].

Говорячи про фестивалі короткометражного кіно, слід підкреслити, що у 2012–2013 рр. короткометражні фільми було представлено у програмах майже всіх значних українських кінофорумів. Тож, фестивалі короткометражного кіно не мали монополії на цей вид кінематографу, а долучилися до загальної тенденції розвитку кіногалузії, яка у зазначений період особливу увагу сконцентрувала саме на виробництві короткометражних фільмів.

Цікавими були і так звані тематичні кінофестивалі. Так, важливою мистецькою подією називали у пресі X Міжнародний фестиваль православного кіно „Покрова”. Традиційно фестиваль проходив у столичному Будинку кіно, та церемонія його відкриття уперше відбувалася у Національній опері України. Журі на чолі з архієпископом Антонієм, керуючим справами Української православної церкви, назвало переможцями фестивального десятиліття у православному кіно: стрічку „Форпост” режисера М. Шадріна у номінації „Документальний фільм”; ігровий фільм „Піп” режисера В. Хотиненка; актора Д. Назарова – за найкращу роль священика у фільмі „Штрафбат”.

Також було названо і переможців власне X Міжнародного фестивалю „Покров”. У номінації „Ігрове кіно” першу премію отримав фільм „Диригент” режисера П. Лунгіна, другу – „Шанувальниця” режисера В. Мельникова, третю – „Платон Ангел”, де востаннє зіграв у кіно Б. Ступка (режисер

І. Войтюк). Перше місце в номінації „Документальне кіно” завоювала стрічка „Архіандрит” білоруського режисера з Польщі Г. Каліни. З-поміж найкращих короткометражних фільмів на найвищій сходинці п’єдесталу розташувалися „Хлопчики” режисера І. Казанкова. Переможці в анімаційному кіно – „Повість временних літ” (режисер М. Ховенко).

Прем’єр-міністр України М. Азаров, виступаючи на відкритті цього кінофоруму в Національній опері України, назвав його „дуже великою і важливою подією в культурному житті не лише нашої країни, а й православних народів”. І зауважив, що дуже важливо знімати хороші фільми про православні цінності, бо народ стомився від безкінечних серіалів з гонками і стріляниною. Президент кінофестивалю, народний депутат А. Деркач наголосив, що за 10 років існування захід набув якісного рівня, про що свідчить збільшення учасників та номінацій, у яких вони змагаються [30].

Все більшого резонансу набували останніми роками регіональні кінофестивалі, організовані столичними кінофорумами. Як правило вони теж носили тематичний характер, зокрема були присвячені вітчизняному кіно. Так, програму фестивалю україномовного кіно „Відкрита ніч” переглянули не тільки у Києві, а й в 11 містах нашої держави. Покази відбувалися під відкритим небом. Організатори були приємно вражені неочікуваною кількістю прихильників вітчизняного кіно. У заходах брали участь місцеві колективи та виконавці. А глядачам пропонувалося переглянути короткометражні картини та проголосувати за найкращу [31].

Тернопіляни вже звикли до проведення фестивалів польського, французького, італійського кіно. І ось нарешті дочекалися українського. Наприкінці вересня 2012 року фестиваль Дні українського кіно пройшов не лише в обласному центрі, а й у Кременці та Збаражі. Масштабне кіносвято організували Київський міжнародний кінофестиваль „Молодість” та благодійний фонд „Галичина-Волинь” В. Клименка. Мета – популяризувати українське кіно: і сучасне, і класичне. Відкрився фестиваль у Тернополі фільмом М. Ілленка „ТойХтоПройшовКрізьВогонь”. У Кременці показали дитячу кінострічку „Прикольна казка” Р. Ширмана, короткометражний „Офсайд” („Поза грою”) Н. Пятигіної. Тут також відбулася прем’єра картини „Звичайна справа” В. Васяновича. У Кременці з нетерпінням чекали і на документальний фільм про своє рідне місто „Кременець – джерело таємної сили” О. Маренцової. Він з’явився на світ завдяки фінансовій підтримці фонду „Галичина–Волинь” у рамках проекту „Люби і знай свій рідний край”.

Коментуючи його створення, директор фонду В. Клименко зазначив, що хотілося привернути увагу жителів міста й області до вивчення багатющої історії свого краю, його дивовижних місць. А ось у Збаражі, в замку, показали відреставровану копію довженкової „Землі”. Німе кіно йшло

у супроводі живої музики. Організатори сподіваються, що саме такі заходи, як Дні українського кіно, привернуть увагу глядачів до вітчизняного кіно, а це дасть імпульс для його розвитку [32].

У 15 містах України проходив Перший фестиваль „Інше кіно”, який організувала компанія „Інше кіно”, кіно-театральний дистриб’ютор арт-кіно в СНД з 1993 року. У програмі огляду, який відбувався під девізом „Дивись! Відчувай! Міркуй!”, – новинки міжнародних фестивалів і найяскравіші зразки авторського кінематографа, які побачать глядачі в Києві, Одесі, Харкові, Донецьку, Чернівцях, Запоріжжі і Львові. Фільмом відкриття фестивалю стало неспішне роуд-муві „Найсамотніша планета” (The Loneliest Planet). Від одного з найперспективніших незалежних режисерів Америки Джулії Локтев. Стрічка вже побувала на кінофестивалях у Локарно, Санденс, в Торонто і Нью-Йорку. У Києві фільми фестивалю можна було подивитися у кінотеатрах „Київ”, „Жовтень”, „Кінопанорама”, „Флоренція”, „Ленінград”, „Чапаєва”, „Магнат” [33].

Звісно, сам факт проведення такого фестивалю, що знайомить вітчизняного глядача з кращими здобутками сучасного кінематографа є позитивним. Та на сторінках преси звучали і доволі жорстка критика на адресу організаторів заходу. Так Д. Десятерик на шпальтах газети „День” висловив претензії до умов, в яких демонструвався один з фестивальних фільмів – „Любов” режисера М. Ханеке. Картина ця, відзначена „Золотою пальмовою гілкою” у Каннах, стала помітною подією у європейському кіно. Київські кінотеатри продемонстрували фільм в так званих малих або відеозалах. Тобто – привезли диск із Москви і показували з відеопроєктора на маленькому екрані в маленькому залі. В той же час у самій Москві „Любов” демонструвалася як мінімум у двох десятках кінотеатрів на великих екранах, з нормальною якістю звуку і зображення. „У тому, що стосується кіноекрану, розмір має значення, – наголошує Д. Десятерик, та підкреслює, – що з показами цієї дуже очікуваної стрічки виходить дивний географічний дисбаланс. Свій подив автор адресував компанії „Інше кіно” (входить до складу групи компаній „Кармен”), яка і займається настільки диспропорційним прокатом... та зрозумілих пояснень так і не пролунало. Головний аргумент – комерційна доцільність. Мовляв, немає в Україні споживачів інтелектуального продукту; так, наприклад, в Києві по декілька місяців нового „Людину-павука” крутять – нібито в Москві його крутять менше, нібито від декількох широкоекранних показів не „Людини-павука” „Інше кіно” негайно збанкрутує... Подібне повторюється вже багато років поспіль. Кожного разу, коли в межах колишнього СРСР з’являється гарний авторський фільм, до нас він доходить винятково в оскопленому вигляді, в крихітних залах... Напевно, в „Іншому кіно” працюють люди, що

вважають себе обізнаними в кіномистецтві, носіями особливої місії із просування рідкісних шедеврів. На жаль: насправді за блискучим іміджем – до болю знайома фізіономія імперського снобізму... Як вони з таким підходом збираються працювати в Україні – важко зрозуміти. Ми ж, українські глядачі, маємо тільки один вихід: змусити поважати себе” [34].

Розвиток документального кіно, зокрема, присвяченого правам людини, зумовив інтерес преси та фахівців до фестивалів подібного напрямку.

X Міжнародний фестиваль документального кіно про права людини „Docudays.UA” фахівці кіномистецтва вже встигли назвати революційним – за всю історію його існування такої бунтівної програми журналісти та знавці документального кіно ще не бачили.

За словами організаторів, головним завданням київського фестивалю було донести до людей, що кожен має право на вибір, і цей вибір не лише особистого характеру, а й державного. Відкрив фестиваль фільм „Твердиня” чеських режисерів К. Тасовської та Л. Кокеша. Фільм викликав неабиякий ажіотаж: вільних місць у залі взагалі не було, а дехто сидів навіть на сходинках.

Протягом конкурсних днів глядачі мали змогу переглянути багато фільмів, які було присвячено проблемам демократії, вибору та революціям у країнах. Зокрема, на кінофестивалі відбулася світова прем'єра українського альманаху „Відкритий доступ” (режисер В. Тихий). Сюжет альманаху присвячено виконанню Закону України „Про доступ до публічної інформації”. На фестиваль з'їхалися відомі режисери та кінокритики, які протягом тижня оцінювали роботи конкурсантів: Т. С. Мюллер, програмний консультант фестивалів „Magnificent 7”, „Dox Vox”; О. Балагура, українсько-італійський режисер-документаліст; М. Каат, режисер фільму „Шахта № 8”; О. Нірабіа, засновник єдиного сирійського фестивалю документального кіно „Dox Vox”, кінопродюсер. Також 2013 року було представлено студентське журі.

„Не можна робити документальне кіно, якщо воно не впливає на життя глядача, якщо воно не змінює світогляд, а найголовніше завдання документалістики – вплинути на зміни у житті всього суспільства, саме на ці аспекти я звертатиму увагу при оцінюванні фільмів”, – каже М. Каат. Тож, на думку організаторів, фільми, показані на фестивалі, змусили глядача замислитись над тим, до якого вибору готовий кожен із нас [35, 36, 37, 38].

Показово, що Міжнародний фестиваль документального кіно про права людини „Docudays.UA” вже має певну традицію, яка з кожним роком утверджується. Так, підсумовуючи здобутки минулорічного, IX фестивалю, кінокритики підкресливали, що „загалом IX „Docudays UA” підтвердив

репутацію авторитетного документального змагання. Це повноцінний фестиваль, зі своїми лідерами, відкриттями, атмосферою і навіть скандалами, котрий не обмежується лише кіно: за 6 днів у Будинку кінематографістів і кінотеатрі „Кінопанорама” відбулося безліч зустрічей, майстер-класів, презентацій, акцій різних неурядових і правозахисних організацій. Фестиваль однаково впливає не тільки на мистецьке, а й на громадське життя – і це, мабуть, найкращий результат” [39].

Ці ж тенденції продовжував вже у 2013 році X Міжнародний фестиваль документального кіно про права людини „Docudays.UA”. Критики зазначали, що цього року бар’єр моральної і мистецької якості був піднятий досить високо – пройти його змогли тільки справжні професіонали документального кіно.

Звісно, подужати охопити всю, щільно насичену показами, зустрічами, майстер-класами, дискусіями, програму, не був у змозі жоден учасник фестивалю, журналіст чи мистецький оглядач. До речі, склалося враження, що медіа-спільноту активно зацікавило лише відкриття фестивалю (фінальну вечірку теж не було ігноровано), – фільми дивилося небагато людей із бейджами „Преса”. Але навіть сніговий транспортний колапс не позбавив Будинок кіно глядачів, – зали були переповнені, здебільшого студентами, які прагнули не лише „потусуватися” та пошліфувати свою розмовну англійську, а й навчитись азів нелегкої, а часом і небезпечної професії кінодокументаліста. Тож, „Docudays.UA” підтвердив право називатися не лише фестивалем-показом, а й фестивалем-змаганням різних авторських ідей, знахідок, професійної майстерності [40].

Подією у культурно-мистецькому житті Харкова став правозахисний кінофестиваль „Сходи”. У програмі форуму були стрічки без цензури – 250 фільмів із 55 країн світу. Окрім документальних фільмів тут показали також художні, короткометражні, анімаційні і музичні кліпи на тему захисту прав людини, тварин, природи, присвячених питанням моральності, гостросоціальним, філософським і політичним проблемам. За словами організаторів кіноогляду, вони хотіли звернути увагу нашого суспільства на забобони й жорстокість сучасного світу, де на тлі поступу відбувається варварське нехтування правами людини і тварин, знищення природи, жорстокість і аморальність.

Кіномани, зокрема, побачили стрічки: „Євро – 2012: Різанина собак в Україні” (Німеччина, „РЕТА”), „Хвороба війною” (режисер М. Маджеска, Франція), „Діти війни” (Б. Сінгл, США), „Ленін. Ціна влади” (Б. Дворкін, Росія), „Гірке майбутнє” (Р. Ерреро, Іспанія), „Прийняті й скривджені” (Д. Хоріучі й С. Палма, Португалія) і безліч інших. А також гучний

оскароносний документальний фільм „Бухта” Л. Психойоса (США) про масові вбивства дельфінів біля берегів Японії заради м'яса [41].

Певне значення мали і фестивалі кіноаматорів. Вони сприяли як пропаганді кіномистецтва, так і підготовці майбутніх кадрів кіногалузі. Зокрема, на Міжнародному фестивалі „Кришталеві джерела”, що проходив у Вінниці, не раз доводилося чути: як добре, що діти і молодь творять; це – майбутні професіонали кіно, телебачення, радіо, фотомистецтва. Та не менш важливий аспект юної творчості й фестивальних зустрічей ще й у іншому. Президент Асоціації діячів кіноосвіти і медіа-педагогіки України й президент названого фестивалю О. Мусієнко зазначає: „Хай не всі вихованці „Кришталевих джерел” стануть професіоналами, та найголовніше, що ми виховуємо майбутніх кваліфікованих глядачів, які можуть відрізнити зерно від полови й навчити цьому інших” [42].

2012 року у фінальних заходах „Кришталевих джерел” взяли участь 227 учасників майже з усіх областей України. Оргкомітет підготував для конкурсантів насичену програму. Щодня вони відвідували відкриті перегляди робіт, разом із членами журі обговорювати їх, висловлювали свої думки з приводу різних аспектів створення кіно- і телефільмів, теле- і радіопрограм та фото. За фестивальні дні відбулися майстер-класи відомих українських митців [42].

Взагалі, не кожне місто може похвалитися міжнародним фестивалем. А Луганськ – може. Тут, зокрема, відбувся IV Міжнародний фестиваль дитячої мультиплікації „Сюрприз”, організований Луганською державною академією культури і мистецтв. Свої роботи представили 16 студій з України, Росії та Білорусі. Фактично, луганський „Сюрприз” – єдиний міжнародний фестиваль в Україні, спрямований тільки на дитячу анімаційну творчість. І це перший фестиваль мультфільмів, створених дітьми. І для дітей.

Наймолодшому учасникові фестивалю було 3 роки. А загалом фестиваль, скоріше, нагадував сімейне свято: старі радянські пісні, танці, мультфільми, навіть дискусія на тему долі анімаційного світу. І море добрих посмішок. Імените журі – режисери-аніматори А. Зябликова (Росія), О. Шмигун (Київ), голова Харківської асоціації дитячої екранної творчості „Дитятко”, член Євразійської академії телебачення і радіо В. Дягілев (Харків), художник-аніматор О. Медведєв (Росія) та директор кінотеатру „Україна” С. Трофимов (Луганськ) – вибрало переможців у 9 номінаціях. І все-таки питання про майбутнє української мультиплікації поки що відкрите. Стане вона на ноги чи буде похована під масивом західної продукції? Багато педагогів і дитячих психологів говорять про негативний дидактичний вплив західного кінематографічного й мультиплікаційного продукту на дитячу психіку. Діти звикають бачити насильство, вживання наркотиків і навіть

переймають сарказм як манеру спілкування. На жаль, час народних „бабусиних” казок минув. Слава вітчизняних майстрів-казкарів залишилася десь у минулому столітті. А сьогодні у США є „Південний парк” – блискуча сатирична річ. Є „Сімпсони” (але обидва ці мультсеріали – „для дорослих”). У Польщі інтерес до анімації набирає оборотів. Як і у Франції. Там навіть є кінотеатри, де регулярно показують програму з анімаційних короткометражок. В Англії канал „Channel Four” регулярно демонструє анімаційний артхаус – і в нього є своє коло шанувальників. І тільки в Україні мультиплікація балансує між смертю та виживанням. З одного боку, пояснення є: телеканали купують певний пакет програм і серіалів, у який не включено нові українські мультики. Тому змушені крутити в ефірі те, що купили. Адже платити додатково за вітчизняні короткометражки комерційно не вигідно.

Але анімація в Україні ще жива. „І в нас, і у вас з перспективами розвитку мультиплікації все буде чудово”, – з оптимізмом зазначив член журі фестивалю, російський режисер А. Зябликова. У Росії прогнози – оптимістичніші: Президент РФ пообіцяв виділити кошти на розвиток вітчизняної мультиплікації. Оглядаючись на сусідів, наша влада вирішила не відставати: у державній Програмі виробництва та поширення фільмів на 2012–2013 роки передбачено фінансування 5 мультфільмів державної студії „Укранімафільм” та 5 анімацій інших українських студій.

Це дуже важливо, бо сучасна короткометражна анімація як правило некомерційна. І організатори фестивалю не вважають це за недолік. „Жодної комерції, – заявили організатори фестивалю, – Мультики – це для душі”. Утім, – наголошують кінознавці, – проведення фестивалю такого рівня – це вже плацдарм для майбутньої творчості. Головне – не зупинятися [43].

На березі Чорного моря, у курортному селі Залізний Порт Херсонської області збирав шанувальників кіно VII Міжнародний фестиваль аматорського кіно „Кінокімерія”. У заході, який традиційно підтримували Міністерство культури України і Національна спілка кінематографістів України, а також місцева влада, 2012 року брало участь 130 аматорських стрічок із Німеччини, Австрії, Болгарії, Хорватії, Росії, Білорусі, України та інших країн. „Професійний кінематограф починається з аматорського кіно, – підкреслив секретар „Кінокімерії” А. Ростов. – Тому наш фестиваль спрямовано на пошук та відкриття нових талантів. Ми ніби говоримо: „Люди, якщо ви справді любите кіно, мрієте реалізувати себе у цьому виді мистецтва, то беріть у руки камери і знімайте короткометражки! А потім надсилайте стрічки нам, адже для молодих авторів об’єктивна оцінка роботи – на вагу золота”. Члени журі та гості форуму – відомі режисери, кінооператори, актори, сценаристи – завжди готові незаангажовано оцінити

ваші перші кроки у кіно. Як на мене, саме такими заходами потрібно відроджувати професійний кінематограф в Україні” [44].

Кращою журі другого сезону Всеукраїнського фестивалю молодого аматорського кіно DVERY у Рівному визнано роботу „Блудний син”. Її автор, мешканець Луцька О. Слобода, інтерпретував біблійний сюжет. Загалом кращі короткометражки обирали з-поміж майже 70. Роботи були різножанрові – тут і авторська інтерпретація історії М. Булгакова, і пісні, виконані мовою жестів, і кіноспостереження, і фільми-портрети. Їх автори – жителі Рівненщини, Волині, Києва, Черкас, Херсона, Харкова, Кам’янець-Подільського, Сімферополя, Дніпродзержинська та інших міст. „Авантюрний експеримент під назвою Всеукраїнський фестиваль молодого аматорського кіно DVERY виправдав себе. Сьогодні це культурна подія, – підсумував ініціатор проекту, заступник голови облдержадміністрації О. Губанов. – Учасники фесту продемонстрували не аматорський рівень. Їх фільми варті того, аби їх демонстрували на телебаченні” [45].

Також сьогодні кінофестивалі відіграють значну роль у збереженні та пропаганді кінокласики.

Так, Одеса, у 2012 році перетворилася на європейську столицю німого кінематографа. З 15 по 17 червня тут тривав III Міжнародний кінофестиваль „Німі ночі” – найбільший фестиваль німого кіно у Центрально-східній Європі. На причалі морського вокзалу просто неба показували давно забуте німе кіно, не менш вартісне, а почасти й куди шедевральніше за сучасні стрічки. „Німі ночі” став не тільки міжнародним фестивалем німого кіно, а й сучасної музики. Під нічним небом Одеси організатори показали 5 класичних стрічок німого кінематографа з живим музичним супроводом у виконанні колективів із Великобританії, Німеччини, Польщі, Італії та України. Саундтреки спеціально написали до фільмів фестивалю самі виконавці.

Для показу в Одесі плівки відреставрував Національний центр Олександра Довженка, який був одним із організаторів події. У програмі було два українських фільмів – „Мірабо” (режисер: А. Кордюм) та „Шкурник” (режисер: М. Шпиковський). У 1929 році, одразу після їх виходу, офіційна критика влаштувала травлю стрічок: „Мірабо” назвали формалістичним твором, а „Шкурника” визнали мало не антирадянським фільмом. Це, звісно, позначилося і на прокатній долі кінокартин. Через 83 роки, у рамках фестивалю „Німі ночі”, вони мали свою повторну світову прем’єру. (До речі, і „Молодість–2012” розпочалася саме з демонстрації картини М. Шпиковського „Шкурник”). Триденна програма складалася з трьох сетів кіноперформансів. Починалося дійство о 21:30, а завершувалося після півночі.

Кожен фестивальний день було присвячено видатним акторам німого кінематографа, які були задіяні у представлених фільмах: Барбарі Кент, Івану Садовському та Наталі Лисенко. Родзинкою фестивалю став концерт-закриття, на якому виступила українська співачка М. Садовська з новою програмою *Odessa Underground* [46].

Відродженню та пропаганді вітчизняної кінокласики сприяли і, наближені до фестивального формату, ретроспективні програми. Так, уперше за роки незалежності України у столичному кінотеатрі „Київ” відбулися ретроспективні покази фільмів одного із засновників вітчизняного кінематографа

І. Кавалерідзе, присвячені 125-річчю з дня народження митця. До програми увійшло 6 стрічок: „Перекоп” (1930), „Коліївщина” (1931), „Прометей” (1936), „Наталка Полтавка” (1936), „Григорій Сковорода” (1959) та „Повія” (1961), які представляли Національний центр О. Довженка та Державне агентство України з питань кіно. Голова Національної спілки кінематографістів України С. Тримбач підкреслив особливу важливість цього заходу. „Сьогодні вважається, – наголосив він, – що художні фільми І. Кавалерідзе – це нерейтингове, нецікаве видовище. Відповідно ці картини навіть не показують на Першому Національному, не кажучи вже про комерційні телеканали”.

На думку С. Тримбача, „Кавалерідзе мусить бути повністю переосмислений. Ми повинні реставрувати всі його фільми. Початок цьому вже покладено. На часі кінокритикам, культурологам, філософам ще раз переглянути і переосмислити твори цього митця... Необхідно повернути спадок Кавалерідзе у контекст українського мистецтва” [47].

У тому ж столичному кінотеатрі „Київ” у квітні 2013 року презентували масштабний проект „Великі короткі метри”, започаткований Національним центром О. Довженка та Державним агентством України з питань кіно, що знайомитиме глядачів із дебютними короткометражними роботами класиків українського кінематографа. До програми першої серії показів, яка складалася з 2 блоків, увійшли найкращі дебюти, зняті в Україні протягом 1925–1973 років. Деякі стрічки було заборонено і тривалий час лежало на полицях. Серед 16 відібраних картин були роботи О. Довженка („Ягідка кохання”), С. Параджанова („Київські фрески”), В. Греся („Хто помре сьогодні”), Л. Осики („Та, що входить у море”), Р. Балаяна („Злодій”), М. Мащенко („Дитина”), Б. Івченка („Антракт”), К. та О. Муратових („Весняний дощ”) та інші.

Друга серія показів стартує восени 2013 року та охоплюватиме період з 1975-го по 1990-й рік. Третя серія покаже короткі метри незалежної України.

Демонстрації відбудуться за участі режисерів та акторів представлених фільмів [48].

У рамках культурного проекту „Місяць М. Вінграновського” у столичному кінотеатрі „Мегаплекс” було організовано безкоштовний ретроспективний показ фільмів видатного українського режисера поета, і актора. Протягом місяця шанувальники творчості М. Вінграновського мали змогу побачити чотири кінострічки, які розкривають багатогранність його таланту: психологічну драму „Берег надії” (1967) – першу самостійну режисерську роботу М. Вінграновського; „Климко” (1983) – знаковий фільм у долі режисера, сценарій якого він написав за мотивами однойменного твору Г. Тютюнника; „Повість полум’яних років” (1961) – фільм за сценарієм О. Довженка, знятий його дружиною Ю. Солнцевою, головна роль у якому принесла молодому М. Вінграновському широке визнання (фільм було відзначено преміями міжнародних кінофестивалів у Каннах, Лондоні та Лос-Анджелесі); а також гостросюжетну драму „Тихі береги” – кульмінацію творчості М. Вінграновського 1960–1970-х років [49, 50].

Такі ретрофестивали та наближені до фестивального формату кінопрограми стали сьогодні не тільки популярними, а й закономірними, бо у черговий раз засвідчили, що для України – держави з потужним кінематографічним досвідом – набуває все більшої актуальності висвітлення сторінок історії вітчизняного кіно. Показово і те, що майже всі значні вітчизняні кінофестивали зверталися до кінокласики, організовували у своїх рамках ретропокази та спеціальні програми, присвячені шедеврам кінематографії. Тобто, кінофестивали останніх років об’єднали дві основні тенденції – пильну увагу як до нового українського кіно, так і до кінокласики. І таке поєднання минулого з сучасним стало важливою позитивною тенденцією нашого мистецького життя.

Підсумовуючи огляд вітчизняних кінофестивалів слід зазначити, що говорити про ці заходи можна довго, й ця розмова неодмінно матиме продовження. Та, наразі, досвід найбільш гучних кінофестивалів у 2012–2013 роках дав зрозуміти головне: наші молоді кінематографісти нарешті оформилися як дієздатна спільнота й готові внести свій творчий вклад у вітчизняне кіно [51].

Також можна констатувати, що сьогодні кіногалузь України чи не вперше отримала справжні умови для відродження, і політика державного протекціонізму кінематографа це засвідчує. Є свобода вибору – як для режисерів, так і для глядачів, а авторське кіно має природну особливість показати своє бачення теми [52, 53].

Тож, тепер для українських кіномитців настає важлива, навіть вирішальна мить. Короткі метри, хай наскільки завгодно талановиті – це добре, але будь-який кінематограф формується передусім ігровими повнометражними стрічками. Повний метр, котрий кине виклик усьому нашому кіноцехові, змусить про себе говорити – ось що нам треба зараз: фільм-подія, фільм-маніфест, яким вітчизняне кіно може заявити про себе на весь фестивалний світ. Саме цей поріг за часи незалежності поки що не вдалося подолати нікому [51].

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Агрест-Короткова С. Чи грянуть зміни в кіно, телебаченні та нових медіа? / Агрест-Короткова С. // День. – 2012. – 15 лют.
2. Біловицька Н. „Живе такий хлопець” Родіон Нахапетов / Біловицька Н. // Голос України. – 2012. – 16 черв.
3. Прорывай Е. Чисто одесский фестиваль / Прорывай Е. // Вечер. вести. – 2012. – 31 мая.
4. Халпахчі А., Агрест-Короткова С. Андрій Халпахчі: „Наша головна „фішка” – нові імена в кіно” / Халпахчі А., Агрест-Короткова С. // День. – 2012. – 18 жовт.
5. Цимбал Г. Досить злитися „українським злим” / Цимбал Г. / Уряд. кур’єр. – 2012. – 29 груд.
6. Младеновська Н., Шлапак Ю. І знову – „Молодість” / Младеновська Н., Шлапак Ю. // Демокр. Україна. – 2012. – 5 жовт.
7. Олтаржевська Л. „Скіфського оленя” осіддала Греція / Олтаржевська Л. // Україна молода. – 2012. – 30 жовт.
8. Десятерик Д. Фестиваль повільного кіно / Десятерик Д. // День. – 2012. – 31 жовт.
9. Дацюк Г. Проба кадру. Дубль шістнадцятий / Дацюк Г. // Україна молода. – 2012. – 10 лип.
10. Свентах А., Шкрібляк О. Шістнадцятий дубль / Свентах А., Шкрібляк О. // День. – 2012. – 10 лип.
11. Беляєва М. Шість годин кіно просто неба з „Відкритою ніччю” / Беляєва М. // Хрещатик. – 2012. – 7 лип.
12. Бичук М. Десята муза без Гран-прі / Бичук М. // Голос України. – 2013. – 5 січ.

13. Дацюк Г. Гран-прі визначить „простий виборець” / Дацюк Г. // Україна молода. – 2012. – 29 берез.
14. Шевчук І. Онук Чарлі Чапліна потішить кіноманів / Шевчук І. // Уряд. кур’єр. – 2012. – 14 лип.
15. Майстер-клас для кіноманів / Інф. // Уряд. кур’єр. – 2012. – 5 трав.
16. Телюк О. Стереотипи нового українського кіно // <http://life.pravda.com.ua/columns>
17. Олтаржевська Л. Філософія та видовищність. Ставки, що зіграли / Олтаржевська Л. // Україна молода. – 2012. – 25 лип.
18. Олтаржевська Л. Сухарик зі „згущенкою” / Олтаржевська Л. // Україна молода. – 2012. – 19 лип.
19. Шевчук І. А Гран-прі цього разу – глядацьке / Шевчук І. // Уряд. кур’єр. – 2012. – 25 лип.
20. Дацюк Г. Левовий „неформат” / Дацюк Г. // Україна молода. – 2012. – 23–24 серп.
21. Олтаржевська Л. Кустуріца проти „Їжачка” / Олтаржевська Л. // Україна молода. – 2012. – 13–14 квіт.
22. Третій день кінофестивалю / Інф. // <http://zolota-pektoral.tv/news/tretiy-den-kinofestivaouu/>
23. Дацюк Г. Короткий, але безкоштовний / Дацюк Г. // Україна молода. – 2012. – 19 квіт.
24. Новаторський фестиваль короткометражного кіно / Інф. // Демократична Україна. – 2013. – 29 берез.
25. Дацюк Г. Короткого в надлишку / Дацюк Г. // Україна молода. – 2012. – 26 лип.
26. Катаєва М. До столиці приїжджає львівський фестиваль короткометражок / Катаєва М. // Хрещатик. – 2012. – 1 серп.
27. У Харкові змагатимуться 36 фільмів / Інф. // Демократична Україна. – 2013. – 9 трав.
28. Кинофестиваль „Харьковская сирень” / Інф. // <http://www.doroga.ua>
29. Фестиваль «Харьковская сирень» / Інф. // <http://kharkivoda.gov.ua>
30. Альта Л. Кіно православ’я відсвяткувало ювілей / Альта Л. // Урядовий кур’єр. – 2012. – 19 жовт.
31. Литвиненко Н. Аншлаг українського кіно / Литвиненко Н. // Сільські вісті. – 2012. – 19 лип.

32. Левицька Л. Наше кіно – в маси! / Левицька Л. // *Голос України*. – 2012. – 14 верес.
33. 1 – 30 листопада – фестиваль «Інше кіно» / Інф. // <http://www.telekritika.ua/notices/2012-10-24/76153>
34. Десятерик Д. Кіно й повага, або Як компанія „Інше кіно” ставиться до українських глядачів / Десятерик Д. // *День*. – 2012. – 7 лист.
35. Бачинська К. Коротко, сильно, страшно... Бачинська К. // *Україна молода*. – 2013. – 29–30 берез.
36. Десятерик Д. Docudays UA: підсумки / Десятерик Д. // *День*. – 2013. – 29–30 берез.
37. Бачинська К. Революційне кіно / Бачинська К. // *Україна молода*. – 2013. – 27 берез.
38. Бачинська К. „Влада посилає? Надішли їй запит!” / Бачинська К. // *Україна молода*. – 2013. – 27 берез.
39. Десятерик Д. Поезія документа / Десятерик Д. // *День*. – 2012. – 30–31 берез.
40. Смаль О. Docudays.UA. „Кожна людина має право на...” / Смаль О. // *Дзеркало тижня. Україна*. – 2013. – 30 берез. – 5 квіт. – С. 15.
41. Антоненко А. 8–12 березня в Харкові відбудеться правозахисний кінофестиваль „Сходи” / Антоненко А. // *День*. – 2012. – 6 берез.
42. Федорина А. „Не можна, щоб кіно перетворилося на дрібне хуліганство” / Федорина А. // *Україна молода*. – 2012. – 21 серп.
43. Мірошніченко Г. У нашої мультиплікації все попереду? / Мірошніченко Г. // *Голос України*. – 2012. – 26 трав.
44. Лубчак В. На Херсонщині покажуть аматорське кіно / Лубчак В. // *День*. – 2012. – 13 верес.
45. Перемогла короткометражка за біблійним сюжетом / Ільницька Т. // *День*. – 2012. – 19 черв.
46. Дацюк Г. Почути німе / Дацюк Г. // *Україна молода*. – 2012. – 15 черв.
47. Тримбач С., Лубчак В. Антиімперське кіно Івана Кавалерідзе / Тримбач С., Лубчак В. // *День*. – 2012. – 11–12 трав.
48. У столиці покажуть дебюти українських кінокласиків / Інф. // *Хрещатик*. – 2013. – 23 квіт.
49. Антоненко А. „Місяць Миколи Вінграновського” / Антоненко А. // *День*. – 2013. – 11 квіт.
50. Поету, режисеру, актору / Влас. інф. // *Сіл. вісті*. – 2013. – 5 квіт.

51. Десятерик Д. Молоде кіно: вступні акорди / Десятерик Д. // День. – 2013. – 17–18 трав.

52. Голова Державного агентства України з питань кіно Катерина Копилова: „Україна має кінематографічний талант” / Копилова К. // Уряд. кур’єр. – 2012. – 30 серп.

53. Брюховецька Л., Тримбач С. Яким буде завтрашній день українського кіно? / Брюховецька Л., Тримбач С. // День. – 2013. – 19–20 квіт.

Матеріал підготував

Бурнашов І.Ю., зав. сектором
відділу наукового аналізу
і узагальнення інформації

Комп'ютерне опрацювання та редагування ***І. Г. Піленко***

Підписано до друку 28.05.2013. Обл.-вид. арк. 1,0. Б/т. Зам. 56. Безплатно

Ротапринт НПБ України, Київ-1, Грушевського, 1. Тел. 278–85–12